

DOI: 10.7251/GFP1505084S

UDC: 347.415

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
18. maj 2015.*Datum prihvatanja rada:*
2. jun 2015.*Prof. dr***Slobodan
Stanišić***Fakultet pravnih nauka,
Panevropski univerzitet
Apeiron Banjaluka, BiH*

Regres i zakonska subrogacija u osiguranju od autodgovornosti

Sažetak: U referatu se razmatraju zakonska rješenja i određena sporna pravna pitanja za ostvarenje prava na regres osiguravača prema odgovornom licu u sudskom postupku u slučaju obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika motornih vozila za štete pričinjene trećim licima.

Predmet razmatranja su i zakonska rješenja kojima se uređuje prelaz potraživanja oštećenog kao povjerioca na Zaštitini fond i Biro zelene karte osiguravača u slučaju kada pomenuti osiguravači isplate naknadu štetu oštećenom licu.

Ključne riječi: regres, osiguranje od autoodgovornosti, osiguranje imovine, osiguravač, osiguranik, odgovorno lice, oštećeno treće lice, subrogacija

1. UVODNE NAPOMENE

Upotrebom motornog vozila može nastupiti šteta na imovinskim i neimovinskim dobrima trećih lica, s jedne strane, te biti ugrožena imovina vlasnika ili korisnika motornih vozila nastupanjem njihove građanske odgovornosti za štetu koja je iz upotrebe vozila nastala, s druge strane.

Naime, vlasnici, korisnici i vozači motornih vozila, kao imaoci navedenih opasnih stvari, svakodnevno su izloženi građanskoj odgovornosti za štetu koju bi njihovom upotrebom mogli pričiniti trećim licima, odnosno obavezi naknade štete kao posljedičnoj građansko-pravnoj sankciji te odgovornosti.

Vlasnikom vozila se smatra lice koje ima pravo da upotrebljava vozilo u svom interesu i da njime raspolaze.

Korisnikom vozila se u smislu Zakona o osiguranju RS i FBiH u stvari smatra zakoniti držalac (posjednik) stvari, odnosno u našem slučaju, lice na koga je vlasnik vozila, na temelju valjanog pravnog osnova, preneo upotrebnu državinu, tj. ovlaštenje da se služi vozilom ili obavezu da navedeno vozilo nadgleda.

Kada govori o “**bilo kojem vozaču motornog vozila**” čija je građanska odgovornost pokrivena osiguranjem od

autoodgovornosti zakonodavac misli na lice koje u trenutku osiguranog slučaja upravlja vozilom podrazumjevajući pod tim njegov uticaj na način i smjer kretanja vozila. Pod vozačem se mogu smatrati i vlasnik ili korisnik vozila, ako u trenutku osiguranog slučaja sami upravljaju vozilom.

Pod osiguranikom u smislu Zakona o osiguranju RS i FBiH se smatra lice čija se odgovornost pokriva u skladu sa odredbama navedenog zakona.

To lice može biti vlasnik, korisnik i bilo koji vozač motornog vozila povodom čije upotrebe je nastupio osigurani slučaj.

Pod osiguravačem u smislu Zakona o osiguranju RS i FBiH se smatraju društvo za osiguranje koje osigurava od rizika građanske odgovornosti prouzrokovane upotrebom vozila na teritoriji BiH, Zaštitni fond Republike Srpske, Zaštitni fon Federacije BiH i Biro zelene karte BiH. Odgovornost vozara (prevoznika) je isključena iz pokrća.

Trećom stranom ili trećim licem u smislu osiguranja od autoodgovornosti se smatraju lica čija je odgovornost pokrivena osiguranjem i lica koja nisu osiguranici, a uključila su polisu osiguranja sa osiguravačem.

To su u pravilu lica koja su u zbog saobraćajne nezgode pretrpila štetu na imovinskim i neimovinskim dobrima tj. tzv.oštećena lica.

Osiguranjem od autoodgovornosti, s jedne strane, obezbjeđuje se osiguravajuće pokrće za posljedice građanske odgovornosti vlasnika ili korisnika ili bilo kojeg vozača motornog vozila koji njegovom upotrebom mogu pričiniti štetu trećim licima.

S druge strane, osiguranje od autoodgovornosti obezbjeđuje oštećenom, pored odgovornog lica (štetnika), još jednog vrlo solventnog dužnika, a to je osiguravač koji ima obavezu naknade štete trećem licu koje je oštećeno nastupanjem događaja koji predstavlja osigurani slučaj.¹

Upravo iz navedenih razloga, osiguranje od autoodgovornosti je u interesu kako onih koji su odgovorni za štetu, tako i onih koji su oštećeni usljed upotrebe motornog vozila.

Oštećeno lice može zahtjevati naknadu štete kako od vlasnika ili korisnika motornog vozila po opštim pravilima o građanskoj odgovornosti za štetu, tako i od osiguravača koji na osnovu ugovora ili po samom zakonu ima obavezu da, umjesto svoga osiguranika (vlasnika ili korisnika motornog vozila) odgovornog za štetu, nadoknadi štetu trećem licu.

¹ Vidi čl.940 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), čl.7 st.3 i čl.15 st.1 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09), te čl.1 st.1 Zajedničkih uslova za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila za štete pričinjene trećim licima od 20.11.2000 godine koje je donio Upravni odbor Biroa osiguranja Republike Srpske - u daljem tekstu Zajednički uslovi.

Iako može zahtjevati naknadu štete i od odgovornog lica i od osiguravača, oštećeni može istu naplatiti samo od jednog od njih, jer bi se u suprotnom neosnovano obogatio, odnosno ostvario veću naknadu iz osiguranja nego što iznosi šteta koju je pretrpio, što bilo u suprotnosti sa načelom obeštećenja u pravu osiguranja.

Dakle, u osiguranju od autoodgovornosti, oštećenom je zabranjeno da kumulira naknadu štete koju bi ostvario od odgovornog lica po opštim pravilima o građanskoj odgovornosti za štetu sa naknadom koju ostvaruje od osiguravača na osnovu ugovora o osiguranju imovine.

Osiguravač koji je isplatio oštećenom naknadu štete povodom događaja koji predstavlja osigurani slučaj u osiguranju od autoodgovornosti, stiče, po samom zakonu, pravo da od svoga osiguranika odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja (saobraćajne nezgode) traži da mu vrati ono što je platio oštećenom. (**pravo regresa**).

Zakonska personalna subrogacija osiguravača postoji i u osiguranju od autoodgovornosti u slučaju kada Zaštitni fond, nakon isplate naknade štete oštećenom licu, „preuzima sva prava oštećenog“² koja proizilaze iz nezgode prema licu odgovornom za štetu ili njegovom osiguravaču, kao i prema sredstvima društva za osiguranje koje je u postupku posebne likvidacije.

2. POJAM PRAVA REGRESA U OSIGURANJU OD AUTOODGOVORNOSTI

Regres je izraz koji izvorno potiče od latinske riječi „regredior“, „regressus sum“ što znači ići nazad, odnosno vratiti se. U sličnom značenju (povratak, povlačenje, odstupanje) riječ regres postoji i u drugim jezicima.³

U građanskom pravu, i to u najširem smislu, izraz regres se upotrebljava da označi odštetu, odnosno obeštećenje za pretrpljeni gubitak, odnosno naplatu.

U obligacionom pravu, riječ regres se upotrebljava da bi se označilo „pravo dužnika iz nekog obligacionog odnosa koji je izvršio isplatu duga poveriocu, da od drugih, na osnovu ugovora ili zakona odgovornih ili obavezanih lica zahteva vraćanje isplaćenog.“⁴

U pravu osiguranja, riječ regres označava pravo osiguravača da od lica koje je odgovorno za štetu traži povrat isplaćenog iznosa odštete.

U gotovo istom značenju, ali pod nazvom „**pravo regresa od osiguranika**“, riječ

² Vidi čl.15 st.4 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09) i čl.16 st.4 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti (Službene novine FBiH br.27/05)

³ Engl. „recourse“, Njem. „Regress“, Ital. „ricorso“, Franc. „recours“

⁴ Ilija Babić, Leksikon obligacionog prava - III izmenjeno i dopunjeno izdanje, str.327, Službeni glasnik, Beograd, 2008.

regresa se upotrebljava i u pravu osiguranja u Bosni i Hercegovini.⁵

Navedenim zakonskim odredbama zakonodavac je jasno odredio granice prava regresa osiguravača u osiguranju od odgovornosti, propisujući da osiguravač navedeno pravo ostvaruje prema osiguraniku, dakle prema licima čiju građansku odgovornost pokriva na osnovu ugovora o osiguranju od autoodgovornosti, ali samo ukoliko su ista to pokriće izgubila upravljajući vozilom u okolnostima i pod uslovima propisanim zakonom.

Dakle, pokriće građanske odgovornosti za štetu - odnosno pokriće obaveze naknade štete, osiguranik (vlasnik, korisnik ili bilo koji vozač motornog vozila) može izgubiti pod uslovima propisanim zakonom i pravilima osiguravača⁶, u kom slučaju osiguravač koji je isplatio oštećenom naknadu štete povodom događaja koji predstavlja osigurani slučaj u osiguranju od autoodgovornosti, stiče, po samom zakonu, pravo da od svoga osiguranika odgovornog za nastupanje osiguranog slučaja (saobraćajne nezgode) traži da mu vrati ono što je umjesto njega platio oštećenom. Ovo pravo osiguravača u osiguranju od autoodgovornosti se zove **pravo regresa od osiguranika**⁷, o čemu će biti riječi u daljim izlaganjima.

3. PRETPOSTAVKE ZA NASTANAK PRAVA REGRESA PREMA OSIGURANIKU

3.1. Da bi osiguravač imao pravo regresa prema osiguraniku potrebno je da se ispune slijedeći uslovi:

- da je osiguravač od odgovornosti isplatio naknadu oštećenom u saobraćajnoj nezgodi⁸;

Isplata naknade štete oštećenom licu u saobraćajnoj nezgodi je primarni i osnovni uslov za nastanak regresnog prava osiguravača da tu naknadu potražuje od lica koja su odgovorna za nezgodu. To je dakle prva odlučna pravnorelevantna činjenica koju će osiguravač kao regresni povjerilac morati dokazati u regresnom parničnom postupku.

- da su nezgodu prouzrokovala lica čija je odgovornost prema trećim stranama pokrivena po odredbama entitetskih Zakona o osiguranju⁹;

⁵ Vidi čl.12 Zakona o osiguranja za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, (Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09 - u daljem tekstu Zakon o osiguranju RS) i čl.13 Zakona o osiguranja za motorna vozila i ostale odredbe o osiguranju od odgovornosti (Službene novine Federacije BiH br.27/05 - u daljem tekstu Zakon o osiguranju FBiH)

⁶ Vidi čl 12 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09), te čl.4 Zajedničkih uslova

⁷ Vidi čl.11 st.1 alineja II i čl. 12 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09), te čl.4 st. 2 Zajedničkih uslova

⁸ Vidi čl.12 Zakona o osiguranju RS i čl.13 Zakona o osiguranju FBiH

⁹ "Osiguranje od autoodgovornosti pokriva građansku odgovornost, **vlasnika, korisnika i bilo kojeg vozača motornog vozila** prema trećim stranama koje imaju zahtjev za odštetu od osigu-

Saobraćajna nezgoda do koje je došlo treba da bude u uzročnoj vezi sa aktivnim ili pasivnim radnjama vlasnika, korisnika ili bilo kojeg vozača motornog vozila koje je participiralo u nezgodi, pri čemu se misli na radnje pobliže navedene u čl.12 Zakona o osiguranju RS odnosno čl.13 Zakona o osiguranju FBiH.

- da su vlasnik, korisnik ili bilo koji vozač motornog vozila, kao lica čija je građanska odgovornost pokrivena osiguranjem od odgovornosti odgovorna za nezgodu po odredbama ZOO¹⁰/ po važećim propisima¹¹;

Pod odgovornošću za nezgodu po odredbama ZOO u smislu entitetskih Zakona o osiguranju se podrazumjeva građanska vanugovorna odgovornost za štetu koja je regulisana opštim i posebnim odredbama o odgovornosti za štetu sadržanim u ZOO, bez obzira da li se radi o odgovornosti po osnovu krivice, odgovornosti bez obzira na krivicu, odgovornosti po pravičnosti ili pak odgovornosti za mješoviti slučaj. Za nastanak vanugovorne građanske odgovornosti za štetu potrebno je da postoje subjekti odgovornosti tj. odgovorna i oštećena lica, štetna činjenica bilo da se ista manifestuje kao štetna radnja ili pak štetni događaj, protivpravost, šteta, uzročna veza između štetne činjenice i štete kao njene posljedice, krivica štetnika u slučaju subjektivne odgovornosti odnosno opasnost stvari ili djelatnosti od koje potiče šteta, u slučaju objektivne odgovornosti za štetu.¹²

Za nastanak odgovornosti po pravičnosti je potrebno da je štetu prouzrokovalo lice koje za istu nije odgovorno, a šteta se ne može naplatiti od lica koje bilo dužno da vodi nadzor nad njim¹³, odnosno da je štetu pričinio maloljetnik sposoban za rasuđivanje koji nije u stanju da je nadoknadi¹⁴ ili pak da je šteta nastala usljed udesa izazvanog motornim vozilima u pokretu u situaciji kada za udes nije kriv niti jedan od imalaca motornih vozila koja su participirala u udesu, pa razlozi pravičnosti zahtjevaju da se odgovornost između imalaca motornih vozila ne rasporedi na jednake dijelove, već da jedan od njih snosi veću naknadu od drugog.¹⁵

Za nastanak odgovornosti za mješoviti slučaj (*casus mixtus*) potrebno je da je da neko lice skrivi neku nepravilnost (na primjer, preduzeće za puteve ne preduzme blagovremeno mjere za održavanje puteva), ali zbog takvog propusta ipak ne nastane šteta, već nastupi samo situacija koja je podobna da dovede do nastanka štete. Ako nakon toga nastane šteta koja je u vezi sa tako stvorenom opasnom situacijom (na primjer: automobil naleti na

---

ranika, u skladu sa odredbama važećeg Zakona o obligacionim odnosima.” - čl.7 st.1 Zakona o osiguranju RS “Osiguranje pokriva građansku odgovornost **posjednika, vlasnika i bilo kojeg vozača motornog vozila** prema trećim licima koja imaju zahtjev za odštetu od osiguranika u skladu sa odredbama Zakona o obligacionim odnosima (Službeni list RBiH», br. 2/92, 13/93 i 13/94 i Službene novine Federacije BiH», br. 29/03) - čl.6 Zakona o osiguranju FBiH

¹⁰ Vidi čl.12 Zakona o osiguranju RS

¹¹ Vidi čl.13 Zakona o osiguranju FBiH

¹² Više o pretpostavkama građanske odgovornosti za štetu vidi kod S.Stanišić, „Objektivna odgovornost za štetu“, str.60-79, Panevropski univerzitet „Apeiron“ , Banja Luka, 2012 godine.

¹³ Vidi čl.169 st.1 ZOO

¹⁴ Vidi čl.169 st.2 ZOO

¹⁵ Vidi čl.178 st.4 ZOO - in fine

udarnu rupu ili poledicu na kolovozu), postoji odgovornost za mješoviti slučaj, jer šteta nebi nastala da ne postoji skrivljeni položaj odnosno situacija podobna za nastanak štete (udarna rupa, zaleđen kolovoz) koju je svojim propuštanjem preduzeće za održavanje puteva.¹⁶

- da je do saobraćajne nezgode došlo u slučaju:

a). kada je vozač upravljao vozilom bez vozačke dozvole¹⁷

Motornim vozilom u saobraćaju na putu može upravljati samo lice koje ima važeću vozačku dozvolu, stranu vozačku dozvolu ili međunarodnu vozačku dozvolu odgovarajuće kategorije koju mora da nosi sa sobom.¹⁸

Vozač je upravljao vozilom „bez vozačke dozvole“ u slučaju:

- kada u trenutku nezgode kod sebe nije imao vozačku dozvolu jer mu ista nije ni izdata,
- kada u trenutku nezgode kada u trenutku nezgode nije imao vozačku dozvolu za vrstu i kategoriju vozila kojim je upravljao,
- kada je u trenutku nezgode upravljao vozilom, a vozačka dozvola mu je privremeno oduzeta ili mu je oduzeta zbog izrečene mjere bezbjednosti ili zaštitne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom određene kategorije

Izuzetak od ovoga pravila će postojati u slučaju kada lice upravlja vozilom za vrijeme obuke za polaganje vozačkog ispita koja je propisana zakonom.

U svim iznesenim slučajevima osiguravač ima pravo regresa i to ne samo prema vozaču odgovornom za nezgodu, nego i prema vlasniku i korisniku (držaocu, posjedniku) motornog vozila, uz uslov da su i oni, pored vozača, odgovorni za nezgodu po odredbama ZOO. To će najčešće biti oni slučajevi kada je vozač upravljao vozilom bez vozačke dozvole uz izričitu ili prećutnu saglasnost vlasnika odnosno korisnika vozila kojim je pričinjena šteta.¹⁹

Osiguravač će imati pravo regresa prema vlasniku ili korisniku vozila kojim je upravljao vozač bez vozačke dozvole, ako je vozilo oduzeto od imaoaca na protivpravan način, a imalac (vlasnik, korisnik) je odgovoran za oduzimanje vozila,²⁰ jer ga je svojom skrivljenom aktivnom ili pasivnom radnjom učinio dostupnim takvom vozaču.

Osiguravač će imati pravo regresa prema vlasniku odnosno korisniku vozila i slučaju

¹⁶ Više o odgovornosti za mješoviti slučaj vidi kod S.Stanišić, „Objektivna odgovornost za štetu“, str.93-95, Panevropski univerzitet „Apeiron“, Banja Luka, 2012 godine.

¹⁷ Vidi čl.12 t.1 Zakona o osiguranju RS i čl.13 t.b Zakona o osiguranju FBiH

¹⁸ Vidi čl.172 st.1 i 2 Zakona o osnovima bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br.6/06.75/06,44/07,84/09 i 48/10 - u daljem tekstu ZOOBS BIH)

¹⁹ Vidi čl.174 ZOO

²⁰ Vidi čl.175 ZOO

kada su ova lica povjerila vozilo vozaču bez vozačke dozvole kao licu koje nije osposobljeno ili ovlašteno da njime upravlja, kao i u slučaju, ako mu nisu skrenula pažnju na skrivene mane ili svojstva vozila, a šteta nastane zbog te mane i svojstva vozila.²¹

Samo ukoliko vlasnik ili korisnik nije odgovoran za oduzimanje vozila, pravo regresa postoji samo prema vozaču, jer je vozač koji je odgovoran za nezgodu upravljao vozilom bez saglasnosti vlasnika ili korisnika vozila kao osiguranika.²²

b) Kada je lice koje je upravljalo vozilom odgovorno za nezgodu upravljalo vozilom bez saglasnosti osiguranika²³

„Upravlјati vozilom bez saglasnosti osiguranika“ (vlasnika ili korisnika vozila) podrazumjeva slućajevе kada vozać koji je odgovoran za nezgodu upravljа vozilom u vrijeme, na naćin i na realacijma za koje ne postoji izrićita ili prećutna saglasnost vlasnika ili korisnika (držaoca) vozila.

U ovom slućaju pravo regresa osiguravaća od odgovornosti postoji samo prema vozaću, jer je vozać koji je odgovoran za nezgodu upravljao vozilom bez saglasnosti vlasnika ili korisnika vozila kao osiguranika.²⁴

c) Kada je vozać ukrao vozilo ili je upravljao njime znajući da je ukradeno²⁵

I u ovom slućaju pravo regresa postoji ne samo prema vozaću već i prema vlasniku ili korisniku vozila, ako su skrivili da dođe do krađe vozila ili ako su pak i sami znali da je vozilo kojim je priuzrokovana nezgoda ukradeno i saglasili se da vozać upravljа ukradenim vozilom.

d) Kada vozilo koje je prouzrokovalo nezgodu nije korišteno u svrhu koja je navedena u ugovoru o osiguranju²⁶

Pravo regresa prema vozaću koji je vozilom upravljao u vrijeme nezgode, ali i prema vlasniku ili korisniku vozila će postojati ako, na primjer, autobus nije korišten u svrhu javnog prevoza, ako automobil nije korišten za prevoz lica i stvari, već za neku drugu svrhu koja nije predviđena ugovorom o osiguranju.

e) Kada je vozać bio pod uticajem alkohola ili droga, koji su ga onemogućili (sprječili) da ima kontrolu nad vozilom²⁷

²¹ Vidi ćl.176 st.2 i 4 ZOO

²² Vidi ćl.12 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 Zakona o osiguranju FBiH

²³ Vidi ćl.12 t.2 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 t.c Zakona o osiguranju FBiH

²⁴ Vidi ćl.12 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 Zakona o osiguranju FBiH

²⁵ Vidi ćl.12 t.3 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 t.d Zakona o osiguranju FBiH

²⁶ Vidi ćl.12 t.4 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 t.e Zakona o osiguranju FBiH

²⁷ Vidi ćl.12 t.5 Zakona o osiguranju RS i ćl.13 - poslednja taćka Zakona o osiguranju FBiH

Pravo regresa osiguravača kako prema vozaču, tako i prema vlasniku odnosno korisniku vozila postoji pod uslovom da su odgovorni za nezgodu u skladu sa ZOO (važećim propisima) i to u slučaju kada je vozač upravljao vozilom pod uticajem alkohola iznad zakonom propisane količine ili pod uticajem droga, uz uslov da je intoksikacija alkoholom ili drogama onemogućila (spriječila) vozača da ima kontrolu nad vozilom, pa je iz toga razloga nastupila šteta.

Sintagma „pod uticajem alkohola“ „koja se koristi u entitetskim Zakonima o osiguranju“²⁸ i sintagma „pod djelovanjem alkohola“ koja se koristi u Zakonu o osnovima bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini- u daljem tekstu ZOOBS BiH²⁹, po našem mišljenju, imaju isto značenje, jer pojmovi „uticaj“ i „djelovanje“, u kontekstu navedenih zakonskih odredaba predstavljaju sinonime.

Iz smisla upotrebljenih riječi i izraza u zakonskom tekstu odredbe čl.174 st.2 ZOOBS BiH proističe da je navedenom odredbom ustanovljena pretpostavka kada se smatra da je neko lice pod uticajem (djelovanjem) alkohola.

3.2. Utvrđivanje da li je vozač pod uticajem alkohola ili droga

Da li je neko lice pod uticajem alkohola vrši se mjerenjem količine alkohola u organizmu i stručnim pregledom.

U smislu Zajedničkih uslova, smatraće se da je pod uticajem alkohola i lice koje poslije saobraćajne nezgode izbjegne ili odbije da se podvrgne ispitivanju alkoholisanosti, odnosno ako konzumira alkohol da da onemogućí utvrđivanje alkohola u krvi odnosno stepena alkoholisanosti u trenutku nastanka udesa.³⁰

Da li je neko lice pod uticajem droga vrši se posebnim metodama odnosno reagensima na pojedine vrste droga. Za zaključak da li je neko lice pod uticajem droga dovoljno je da se odgovarajućim metodama utvrdí prisustvo droga u organizmu vozača, bez obzira na količinu, a smatraće se da je pod uticajem droga, ako poslije saobraćajne nezgode izbjegne ili odbije da se podvrgne ispitivanju da li je pod uticajem droga .³¹

Mjerenje količine alkohola u organizmu se vrši korištenjem više metoda i to:

1. analizom krvi i urina, te drugim metodama mjerenja količine alkohola u organizmu;
2. odgovarajućim sredstvima ili aparatima za mjerenje alkoholiziranosti (alkometar, alkosenzor i dr.)

U slučaju mjerenja količine alkohola u organizmu analizom krvi i urina ili odgovarajućim sredstvima ili aparatima, smatraće se da je lice pod uticajem (djelovanjem) alkohola kada količina alkohola u krvi iznosi više od 0,3 gr/kg ili ako je pomoću odgovarajućeg sredstva ili aparata utvrđeno prisustvo alkohola u organizmu u količinama većim od 0,3 gr/kg.

²⁸ Vidi čl.12 t.5 Zakona o osiguranju RS i čl.13 - poslednja tačka Zakona o osiguranju FBiH

²⁹ Vidi čl.174 st.1 i 2

³⁰ Vidi čl.4 st.1 t.3a - ad) Zajedničkih uslova

³¹ Vidi čl.4 st.1 t.3b. ba) Zajedničkih uslova

U slučaju utvrđivanja znakova poremećenosti stručnim pregledom ispitanika, smatraće se da je pod uticajem (djelovanjem) alkohola lice kod kojeg se, bez obzira na količinu alkohola u krvi, stručnim pregledom utvrdi da pokazuje znake poremećenosti izazvane dejstvom alkohola.

Kada su u pitanju knadititi za vozača, vozači mlađi od 21 godine starosti ili vozači koji imaju manje od 3 godine vozačkog iskustva, vozači vozila koji obavljaju javni prevoz, vozači vozila kojima je upravljanje vozilom osnovno zanimanje, instruktori vožnje, te vozači određenih kategorija (C,CE,D i DE) i potkategorija (C1 C1E i D1 i D1E, smatraće da su pod uticajem alkohola, ako se gore navedenim metodama utvrdi prisustvo alkohola u krvi odnosno organizmu u količinama većim od 0,0 g/kg, odnosno kod kojih se stručnim pregledom utvrdi da pokazuju znake poremećenosti izazvane djelstvom alkohola.³²

3.3. Uzročna veza između dejstva alkohola ili droga, kontrole vozača nad vozilom i nastale štete

Osim gore izloženog, da bi osiguravač imao pravo regresa prema osiguraniku zbog vožnje pod uticajem alkohola ili droga, u sudskoj praksi³³ i dijelu pravne nauke³⁴ se zauzima stav da je potrebno da postoji i uzročna veza između takvog stanja vozača i nastale štete koja je pokrivena osiguranjem. Drugim riječima, potrebno je da je upravo alkoholna intoksikacija ili prisustvo droga u organizmu onemogućila vozača da ima kontrolu nad vozilom, pa je usljed takvog stanja vozača nastupila šteta.

3.4. Teret dokazivanja uzročne veze

Iako u pravnoj nauci postoje i suprotna mišljenja³⁵, teret dokazivanja navedenih odlučnih činjenica je na vozaču, a ne na osiguravaču, obzirom da je Zajedničkim uslovima za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima koji su bili na snazi do 01.01.2014 godine i sada važećim Zajedničkim uslovima za osiguranje od odgovornosti za motorna vozila u Republici Srpskoj koje je donio Upravni odbor Agencije za osiguranje Republike Srpske³⁶, kao i Uslovima osiguranja od autodgovornosti koji su na snazi u Federaciji BiH³⁷, pored ostalog, propisano da pravo regresa osiguravača neće postojati ako vozač osiguranog vozila dokaže da nastanak štete nije u uzročnoj vezi sa njegovom alkoholisanošću ili drogiranošću.

³² Vidi čl.174 st.3 t.1-6 ZOOPS BiH

³³ Vidi odluke Vrhovnog suda Srbije br.Rev.3404/2000 - citirano prema P.Šulejić Pravo osiguranja, str.448, fusnote br 1184, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2005 godine, te odluke br.Okružnog suda u Beogradu br.Gž.2373/2000, Gž.1247/99, Gž.670/00 citirane od istog autorai u istom djelu , str.449, fusnote br.1185 i 1186

³⁴ Vidi više o tome kod P.Šulejić, Pravo osiguranja, str.448, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2005 godine

³⁵ Vidi više o tome kod P.Šulejić, Pravo osiguranja, str.447, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2005 godine

³⁶ Vidi čl.4 st.3 t.1 b Zajedničkih uslova za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima od 20 11.2000 godine i čl.4 st.2 Zajedničkih uslova za osiguranje od odgovornosti za motorna vozila u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske br.115/2013

³⁷ Vidi čl.3 st.3 Uslova za osiguranje od automobilske odgovornosti koji su na snazi od 01.08.1998 g.

U prilog da je teret dokazivanja navedenih odlučnih činjenica na vozaču, su i rezonovanja nekih drugih pravnih pisaca koji ukazuju da iz formulacije Uslova osiguranja o isključenju iz osiguravajućeg pokrivača šteta koje su prouzrokovane pod djestvom alkohola proističe tzv.apsolutni karakter ovoga isključenja, tako da uopšte izostaje potreba utvrđivanja uzročne veze između vožnje u stanju pijanstva i nastale štete.

Isti karakter ima i formulacija isključenja iz osiguravajućeg pokrivača zbog nepostojanja vozačke dozvole, jer se u tom slučaju ne utvrđuje da li je zbog štete došlo zbog toga što vozač nije raspolagao određenim znanjem u upravljanju vozilom ili iz nekih drugih uzroka³⁸, već se Uslovima propisuje da osiguranik odnosno vozač mora da dokaže da nije kriv „za postojanje okolnosti iz st.1 čl.4 Uslova tj. što je vozilom upravljalo bez vozačke dozvole.“³⁹

f) kada je nezgoda izazvana namjerno⁴⁰

U pravu osiguranja se već tradicionalno iz osiguravajućeg pokrivača isključuju štete koje su pričinjene namjerno, pa je takav slučaj predviđen i u pravu osiguranja od autoodgovornosti u Federaciji BiH.

Dakle, prema odredabama Zakona o osiguranju FBiH pravo regresiva osiguravača od odgovornosti će postojati kako prema vozaču koji je upravljajući vozilom namjerno prouzrokovao štetu, tako i prema vlasniku ili korisniku motornog vozila ako su odgovorni za štetu u skladu sa važećim propisima, pri čemu se misli na propise kojima je uređena građanska odgovornost za štetu, dakle prvenstveno na ZOO.

4. SUBROGACIJA OSIGURAVAČA U OSIGURANJU OD ODGOVORNOSTI

U građanskom obligacionom pravu subrogacija znači promjenu subjekta ili objekta u građansko-pravnom odnosu tako da njegove osnovne prave posljedice ostanu neizmjenjene. Promjena subjekta u obligaciji zove se personalna subrogacija. U pravu osiguranja subrogacija predstavlja prelazak osiguranikovih prava ili prava trećeg oštećenog lica na osiguravača, koji u tom slučaju stiče pravo da od lica koje je odgovorno za štetu potražuje ono što je platio svome osiguraniku odnosno oštećenom.

4.1.U imovinskim osiguranjima, a ne samo u osiguranju od odgovornosti, oštećenom licu (osiguraniku iz ugovora o osiguranju imovine) je zabranjeno da kumulira naknadu štete koju bi ostvario od odgovornog lica po opštim pravilima o građanskoj odgovornosti za štetu sa naknadom koju ostvaruje od osiguravača na osnovu ugovora o osiguranju imovine. Ako bi se oštećenom omogućilo da kumulira zahtjev iz osnova odgovornosti za štetu sa zahtjevom iz ugovora o osiguranju imovine, onda bi oštećeni mogao da naplati dvostruki iznos štete, što bi bilo više od štete koju je stvarno pretrpio. Ipak, oštećeni (osi-

³⁸ Vidi više o tome kod I. Jankovec, Obavezno osiguranje od motornih vozila, str.232, Savremena Administracija, Beograd, 1977.

³⁹ Vidi čl.4 st.3 t.1a Zajedničkih uslova za osiguranje vlasnika odnosno korisnika motornih i priključnih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima od 20.11.2000 godine

⁴⁰ Vidi čl.13 t.1 Zakona o osiguranju FBiH

guranik) bi mogao koristiti oba ova prava samo do visine stvarne štete tj. samo ako od jednog dužnika nije dobio cjelokupnu naknadu štete, pa iz toga razloga od drugoga dužnika traži neostvareni dio štete.

U slučaju kada se osiguranik iz osiguranja imovine prvo obrati osiguravaču za naknadu iz ugovora o osiguranju, a osiguravač mu tu naknadu isplati, onda „isplatom naknade iz osiguranja, prelaze na osiguravača, po samom zakonu, do visine isplaćene naknade sva osiguranikova prava prema licu koje je po ma kom osnovu odgovorno za štetu.“⁴¹ Ovaj prelaz prava sa osiguranika na osiguravača naziva se subrogacija osiguravača.

4.2. Konačno, svojevrsan vid zakonske personalne subrogacije osiguravača postoji i u osiguranju od autoodgovornosti u slučaju kada Zaštitni fond, nakon isplate naknade štete oštećenom licu, „preuzima sva prava oštećenog“⁴² koja proizilaze iz nezgode prema licu odgovornom za štetu ili njegovom osiguravaču, kao i prema sredstvima društva za osiguranje koje je u postupku posebne likvidacije.

Osnov za ovaj vid subrogacije sadržan je u pravilu obligacionog prava prema kojem, na osiguravača koji je imajući pravni interes ispunio obavezu licu oštećenom u saobraćajnoj nezgodi, u času ispunjenja, po samom zakonu, zajedno sa svim sporednim pravima, prelazi potraživanje oštećenog kao povjerioca.⁴³

Nema sumnje da Zaštitni fond ima pravni interes da ispuni obavezu naknade štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi, povodom štete koju je prouzrokovalo lice koje je ostalo nepoznato, koje nije osiguralo autodogovornost i u slučajevima kada je protiv društva za osiguranje pokrenut postupak posebne likvidacije zbog stečaja ili oduzimanja dozvole za rad i to utoliko prije jer je to njegova zakonska obaveza.⁴⁴

5. DOSPJELOST PRAVA REGRESA I SUBROGACIJE I ZASTARJELOST

Pravo na vraćanje isplaćene naknade štete od lica odgovornih za štetu (pravo regresu osiguravača prema osiguraniku odgovornom za štetu i pravo na naplatu potraživanja prema odgovornom licu ili njegovom osiguravaču, odnosno prema sredstvima društva za osiguranje koje je u postupku posebne likvidacije koje je prešlo na Zaštitni fond i Biro zelene karte kao osiguravača po osnovu zakonske subrogacije, dospjevaju u času kada ovi osiguravači isplate oštećenom naknadu štete.

Od toga se trenutka regresni dužnici i dužnici iz osnova subrogacije nalaze u docnji prema titularima regresnih i subrogacijskih prava, tako da od tada pomenuti titulari imaju pravo da potražuju zakonske kamate na isplaćeni iznos naknade štete.

Zastarjelost potraživanja osiguravača prema trećem licu odgovornom za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kad i zastarjevanje potraživanja osiguranika prema tom

⁴¹ Vidi čl.939 ZOO

⁴² Vidi čl.15 st.4 Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09)

⁴³ Vidi čl.300 ZOO

⁴⁴ Vidi čl.15 st.1 Zakona o osiguranju RS i čl.16 st.1 Zakona o osiguranju FBiH

licu i navršava su istom roku, odnosno u roku od 3 godine.⁴⁵

Pravo regresa ili subrogacije koje je osiguravač stekao prema odgovornom licu u času isplate naknade štete, nije nikakvo originarno (izvorno pravo), već pravo istog sadržaja obima i trajanja koje je imao oštećeni prema licu odgovornom za štetu.

ZAKLJUČAK:

Regresna prava osiguravača nastaju u svakom onom slučaju kada je osiguravač, zbog zabrane isticanja zakonom ili uslovima predviđenih prigovora (na primjer, da je vozač namjerno prouzrokovao štetu; da je vozač bio pod uticajem alkohola; da je upravljao vozilom bez vozačke dozvole i dr.), morao isplatiti štetu oštećenom licu i pored činjenice što je riječ o ostvarenju rizika koji je isključen iz osiguravajućeg pokrića, kao i u slučajevima prelaska na osiguravača, onih prava osiguranika, koje je isti imao prema licu koje je odgovorno za štetu.

Dakle, odgovorno lice, treba da snosi posljedice vlastite građanske odgovornosti za nastalu štetu, ako prema uslovima osiguranja ne uživa osiguravajuće pokriće, a osiguravaču, kao strani u ugovoru o osiguranju od odgovornosti se u takvim pravnim situacijama treba priznati pravo na povraćaj onoga što je na osnovu direktnog zahtjeva oštećenog morao platiti.

Zbog značaja koji regresno pravo osiguravača ima za ostvarenje zaštitne, akumulativne i preventivne funkcije osiguranja, smatramo da bi ovom institutu, de lege ferenda, trebalo posvetiti više pažnje.

LITERATURA:

1. Babić, I. (2008). Leksikon obligacionog prava - III izmjenjeno i dopunjeno izdanje, str.327, Beograd: Službeni glasnik.
2. Jankovec, I. (1977). Obavezno osiguranje od motornih vozila, str.232, Beograd: Savremena Administracija.
3. Šulejić, P. (2005). Pravo osiguranja, str.447, Beograd: Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu.
4. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i drugim obaveznim osiguranjima od odgovornosti - Prečišćeni tekst, Službeni glasnik Republike Srpske br.102/09).
5. Zakona o osiguranju RS i čl.13 t.d Zakona o osiguranju FBiH.
6. Zakona o osnovima bezbjednosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br.6/06,75/06,44/07,84/09 i 48/10 - u daljem tekstu ZOOBS BIH).

⁴⁵ Vidi o tome više kod P.Šulejić, op.cit. str.374-376 i sentence br.1018 i 1020 na strani br.375 kao i čl.380 st.6 ZOO

Prof. Slobodan Stanisic

Law College, PanEuropean University Apeiron, Banja Luka

Legal recourse and subrogation in insurance for self-responsibility

Summary: This paper discusses the legal solutions and certain disputable legal issues for the realization of the right to recourse insurer against the responsible person in the court proceedings in the case of compulsory liability insurance of owners or users of motor vehicles for the damage caused to third parties.

The paper deals with the legal solutions governing the transition of the damaged claims as a creditor in the Secured Fund and the Green Card Bureau of Insurers in the case when the aforementioned insurers pays the compensation for damage to the injured party.

Keywords: Recovery, self-insurance, estate insurance, the insurer, the insured, responsible person, the damaged third party, subrogation.